Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijakuuleminen 27.09.2019 / E 19/2019 vp

EUROOPAN KOMISSION TIEDONANTO STRATEGISESTA LÄHESTYMISTAVASTA YMPÄRISTÖSSÄ OLEVIIN LÄÄKEAINEISIIN

Komission 11.3.2019 antamassa tiedoksiannossa esitetyt toimenpiteet kattavat laajasti lääkkeiden mahdolliset ympäristövaikutukset sekä riskit ja niiden vähentämistoimet lääkkeiden elinkaaren eri vaiheissa. Tiedoksiannossa komission toimenpiteiksi on tunnistettu informaatio-ohjaus, tutkimustoiminnan tukeminen ja rahoitus sekä jäsenmaiden välisen yhteistyön edistäminen ja rohkaisu ympäristönäkökulmien huomioon ottamiseksi laaja-alaisesti. Komission, Euroopan lääkeviraston ja jäsenvaltioiden yhteistyönä kehitetään tiedoksiannon mukaisesti ympäristöasiantuntemusta, tietojen saatavuutta ja jätteen keräämistä sekä mahdollisuutta jätteen vähentämiseen tutkitaan. Komissio arvioi saavutettua edistystä vuonna 2020 ja päättää jatkotoimista ottaen huomioon vesilainsäädännön käynnissä olevien arviointien tulokset.

Lääkkeitä koskevalla Euroopan unionin lainsäädännöllä pyritään varmistamaan ihmisille ja eläimille tarkoitettujen lääkkeiden laatu, turvallisuus ja teho sekä turvallisuus ympäristön kannalta. Ympäristöriskien arviointi on nykyisin pakollinen kaikkien ihmisille ja eläimille tarkoitettuja lääkkeitä koskevien myyntilupahakemusten yhteydessä. Lisäksi monet muut unionin säädökset koskevat suoraan tai välillisesti lääkkeiden tuotantoa, käyttöä tai hävittämistä ja niiden ympäristöturvallisuutta. Vuosia sitten markkinoille tuoduille lääkkeille ei ole myyntilupaprosessin yhteydessä tehty ympäristöriskien arviointia. Ympäristössä esiintyvien lääkeaineiden ei toistaiseksi ole osoitettu suoraan vaikuttavan ihmisten terveyteen. Pitkäaikaisella altistumisella lääkeaineille ympäristön kautta voi kuitenkin olla vaikutuksia tiettyihin haavoittuvimpiin väestöryhmiin. Ihmisten ja eläinten lääkehoidosta peräisin olevia antimikrobisia lääkeaineita on myös todettu ympäristössä. Tämä saattaa osaltaan nopeuttaa resistenttien bakteerien ja sienten kehittymistä, säilymistä ja leviämistä.

Ympäristöriskin aiheuttavien lääkkeiden maltillisen käytön edistäminen voi vähentää ympäristön ja sen kautta tapahtuvaa ihmisten ja eläinten altistumista lääkejäämille. Suomessa on toteutettu useita hankkeita järkevän lääkehoidon edistämiseksi. Tavoitteena on, että lääkkeitä määrätään vain tarpeeseen ja potilaat sitoutuvat lääkehoitoon, jotta lääkkeet tulevat käytettyä eivätkä päädy lääkejätteeksi. Pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitettu lääkitys tulisi aloittaa pienellä pakkauksella. Sairausvakuutuskorvausjärjestelmä tukee sitä, ettei lääkkeitä varastoida kotiin tarpeettomasti. Lääkejätteiden kerääminen tapahtuu koko Suomessa useimmiten apteekkien välityksellä ja apteekit ovat jo pitkään hoitaneet kunnan vastaanottotehtävää kotitalouksissa syntyneiden lääkejätteiden osalta.

Tiedon vapaa saatavuus ja olemassa olevien tietojen mahdollisimman laaja-alainen hyödyntäminen lääkeaineiden esiintymisen selvittämisessä ja riskin arvioinnissa on kannatettavaa. On tärkeää tunnistaa ympäristöriskin aiheuttavat lääkeaineet, jotta riskienhallintatoimet voidaan kohdentaa. Samalla pitää kuitenkin varmistaa, että riskien torjuntaan tähtäävillä toimilla ei heikennetä ihmisille ja eläimille tarkoitettujen turvallisten ja tehokkaiden lääkehoitojen saatavuutta.

Erityisasiantuntija Elina Asola